

34e JAARGANG nr. 1 - zomer 2013

V
A
N

ZOYS

T
O
T

SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING
"SOEST - SOESTERBERG"

Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Opgericht 8 mei 1980

Secretariaat:		Steenhoffstraat 46 3764 BM Soest info@hvsoest.nl	
Bestuur:			
Voorzitter	: Herman Schoemaker	Korte Brinkweg 14 hcschoe@zonnet.nl	035-6015711
Vice-voorzitter	: Frans Stokhof de Jong,	Korte Kerkstraat 1 stokhof-dejong@planet.nl	035-6090833
Secretaris	: Johan van 't Klooster	Ferdinand Huycklaan 2E jakvantklooster@hetnet.nl	035-5885399
Penningmeester	: Patrick Kuijpers,	Nassaulaan 8 pkuijpers@12move.nl	035-6013060
Overige leden	: Ton Hartman,	Birkstraat 109 ton.hartman@telfort.nl	035-6025031
	Mevr.Hanneke Roskam,	Disselboom 58 hanneke@roskam.nu	035-6018750
	Chris Uyland,	van Lenneplaan 5c cuyland@xs4all.nl	035-6013639
	Henk Groenesteijn	Spinet 13 info@hiscue.com	035-6025795

INHOUDSOPGAVE ZOMERNUMMER 2013

pag.

1	Van de voorzitter	1
2	Voorwoord redactie en bestuur	2
3	Het Cenakel te Soesterberg	4
4	De Klarwaterweg	10
5	Van ene Rutger Gerbrantz van Soest in de stad Naarden	16
6	De familie Ha(a)ge(n)	24
7	Aanwinsten voor de geschiedschrijving van Soest en Soesterberg (2)	29
8	Uit de bladen	31

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg. Redactie en bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeboden kopij en/of beeldmateriaal

Foto omslag: Roze Zusters in gebed in het Cenakel

Van de voorzitter

Er kan in korte tijd heel veel gebeuren, af en toe stelt iedereen dat wel eens vast. Soms verloopt bijna alles geleidelijk en voorspelbaar, soms geraken we in stormachtig weer en verandert er veel. Ook de HVS kent tijden van zonneschijn en stormachtig weer. Tot nu heeft de bemanning in wisselende samenstelling het scheepje van de HVS op koers gehouden. De afgelopen 30 jaren heeft de vereniging een behoorlijke bijdrage aan het vastleggen van de historie van Soest geleverd. Soms rustig achter de schermen, soms in de publiciteit.

Al heel lang ben ik lid van de vereniging maar pas de laatste tijd als bestuurder ontdek ik hoe ontzettend veel werk er door vrijwilligers voor en door de HVS wordt gedaan. Deze keer wil ik graag in dit tijdschrift de redactiecommissie van Van Zoys tot Soest publiekelijk laten weten dat ik hun voortdurende inspanning om telkens weer een mooi nummer te produceren geweldig vind. Steeds weer ligt er een aantrekkelijk Van Zoys tot Soest op de mat. De redactie en vormgeving doen hun werk in betrekkelijke anonimiteit, met een goed resultaat. Redactiecommissie klasse! Gelukkig krijgt ons blad in het algemeen veel waardering. Natuurlijk blijft er ook kritiek maar mensen richt opbouwende kritiek rechtstreeks tot de redactie en schroom niet om een eigen bijdrage te leveren. Artikelen uit verschillende pennen maken het blad gevarieerd. Het is fijn als er niet steeds op de zelfde auteurs beroep wordt gedaan.

De HVS is een springlevende vereniging. De bustocht en de fietstocht en de jaarlijkse klitsavond behoren tot de jaarlijkse activiteiten die door vrijwilligers steeds weer worden geactiveerd. Bemensing van een stand bij verschillende gelegenheden vinden wij gelukkig vanzelfsprekend, steeds zijn er vrijwilligers. Het bestuur functioneert als team dat is mooi. Toen de voorzitter even verstek moest laten gaan werden de taken geruisloos overgenomen. De laatste ledenvergadering verliep zonder haperen onder voorzitterschap van Frans Stokhof de Jong. Verschillende aandachtspunten bepalen steeds de agenda. De toekomst ziet er voor de vereniging zonnig uit.

Een aandachtspunt is de opstelling van de gemeente met betrekking tot de organisatie en situatie van het gemeentearchief in de nabije toekomst. De HVS benadrukt nadrukkelijk het belang van een voor alle Soesters toegankelijk archief. Een ander aandachtspunt is de ledenwerving, we zijn een historische vereniging. Een levendige vereniging heeft leden nodig die naar het verleden (de historie) kijken. Ook jonge leden met een blik op de toekomst hebben we nodig. Ledenwerving gebeurt effectief als alle leden proberen om in de naaste omgeving een lid te werven. Als alle leden zich inspannen kan de vereniging stormachtig groeien. Geen woorden maar daden.

Persoonlijk willen Walda en ik iedereen bedanken voor alle blijken van belangstelling en meelevens die ons voortdurend vanuit de HVS bereiken, hartverwarmend. Het geeft ons een extra stimulans om verder aan onze gezondheid te werken.

Uw voorzitter en de HVS kijken naar een zonnige toekomst.

Herman Schoemaker.

Voorwoord van de redactie en bestuur

Inhoud

Op de voorzijde ziet u de altijddurende aanbidding door de kloosterzusters van het Cenakel, enigszins vergelijkbaar is de geschiedschrijving van Soest en Soesterberg. Elk jaar komt er nieuwe geschiedenis bij, maar ook elk jaar wordt weer meer bekend uit vroegere tijden. Met dit blad proberen we dat telkens weer te beschrijven, met deze uitgave begint alweer de 34ste jaargang.

De foto op de voorpagina past ook goed bij het hoofdartikel dat handelt over geschiedenis van de omgeving en bebouwing van de huidige Amersfoortseweg 18, wat meer bekend is als het Cenakel. Aanleiding voor dit artikel was de uitreiking van de Cultuurprijs 2012 van de gemeente Soest op 5 april jongstleden. Door de organisatie van de uitreiking. Cultuurplatform Soest is aan de werkgroep Soesterberg gevraagd om een presentatie te houden. Terecht heeft het Cultuurplatform met een dankwoord het vertrouwen bevestigd. Ook het bestuur wil dit onderstrepen en tevens de genomineerden feliciteren met hun voordracht. Zonder anderen tekort te willen doen wil het bestuur de winnaar Harrie Herfst geluk wensen met de trofee.

Anno 2013 is er van bedrijfsactiviteiten aan de Klarwaterweg weinig tot niets zichtbaar, wellicht zijn er wel wat ZZP-ers onder de bewoners. Tussen de jaren 30 en 70 van de vorige eeuw werd er volop geadverteerd door wat ondernemers aan de Klarwaterweg en daar is een artikel aan gewijd.

Verder terug in de tijd is het verhaal van Rutger Gerbrantsz, deze geboren Soesder maakte een grote carrière in Naarden. Het artikel is een vervolg op "Het bloedbad van Naarden" dat in de vorige Zoys afgedrukt is.

De familie Ha(a)ge(n) wordt weer belicht, daarnaast is in het artikel ook enige aandacht voor wat gerelateerde figuren die voor wat meer opspraak gezorgd hebben.

In "Uit de bladen" aandacht voor een artikel uit Eemnes.

Tenslotte worden wat nieuwe aanwinsten of herontdekkingen besproken.

Terugblik

Dank voor de complimenten voor het "Beatrixnummer". Over de inhoud was de redactie tevreden, door een grote tijdsdruk en een beetje pech was de afwerking hier en daar wat minder. De redactie zal in de toekomst daar beter op moeten letten. Met name is het artikel van Reinier Hilhorst hierdoor enigszins beschadigd. Naar aanleiding daarvan is besloten om niet meer met voetnoten te werken maar met eindnoten.

Voor historisch geïnteresseerden was het een enerverend voorjaar, weliswaar was de Englezing niet door ons georganiseerd, maar velen waren wel aanwezig. Op onnavolgbare wijze wist Wim de Kam de geschiedenis van de Eng in grote stappen te behandelen. Naderhand bleek dat de plaatselijke deskundigen; de heren Pieter Augustinus en Wim de Kam het niet over alles eens waren. Met name de jaarlijkse groei van de zwarte grondlaag moet nog verder uitgezocht worden.

De jaarvergadering is ook redelijk bezocht. In tegenstelling tot andere jaren waren de leden best wel kritisch zodat het eerste gedeelte wat langer duurde. Voor het bestuur is het wel prettig dat de leden gemotiveerd meedenken. In het tweede gedeelte heeft Jan de Mos zijn boek nogmaals gepresenteerd, nu voor het Soester publiek.

De kraam van onze vereniging op de Oude Ambachtenmarkt op Hemelvaartsdag op de Blaak werd weer goed bezocht. De nog voorradige publicaties uit vroegere tijden waren te koop waarbij dit jaar het boekje over ziekenhuis Zonnegloren/Molendael populair was. Zal dit komen door de voordelige prijs of de aanstaande opening van het ziekenhuis Meander?

Anderen zijn weer bijgepraat over Museum Oud Soest of onze vereniging.

De werkgroep Soesterberg heeft hun tentoonstellingsseizoen in het Soesterdal afgesloten met een expositie over de Koninklijke familie en Soesterberg, vooral de replica van de hermelijnen koningsmantel trok bekijks.

Ledenbestand

Net voor het verschijnen van het "Beatrixnummer" is dhr. Dirk Wolfsen overleden. In Soest was hij bekend als veetransporteur, later was hij diervorzorger bij "De Paardenkamp". Dirk en zijn echtgenote hebben hun 70 jarig huwelijksfeest gevierd in redelijke gezondheid. Iets langer terug is mevr. Van den Bremer-Jaspers overleden, haar man Piet is een echte Soester en ook nog actief geweest in de voormalige genealogische werkgroep Eemland. Het toeval wil dat beiden 92 jaar geworden zijn, ons medeleven gaat uit naar de nabestaanden.

Nieuwe leden die we mochten verwelkomen zijn de families Eylers & Van Meurs, Augustinus en Van Doorn, mevr. Van Dijk-Hilhorst, Van Oostrom-Wernsen, Hilbrands, Kemmerling, en de heren Top en Hartman. De laatste heeft het lidmaatschap voor een jaar cadeau gekregen.

Tenslotte een vraag van het secretariaat, wilt u naar www.info@hvsoest.nl uw e-mail adres mailen voor zover het nog niet bekend is, dan kunnen we u sneller op de hoogte brengen.

Het Cenakel te Soesterberg

Coby van Esseveld

De Historische Vereniging was in 2010 winnaar van de Cultuurprijs Soest. De uitreiking van de Cultuurprijs 2012 vond plaats in het klooster Cenakel in Soesterberg en de HV is door het Cultuurplatform Soest gevraagd om een presentatie over de historie van deze bijzondere plek. Dit artikel is een samenvatting van de lezing die door de werkgroep Soesterberg van de HV is verzorgd.

In de 17e eeuw, de Gouden Eeuw, bestond de omgeving van het huidige Soesterberg uit meer dan woeste gronden. Daar kwam verandering in, toen in 1652 bouwmeester Jacob van Campen uit Amersfoort (bekend van het paleis op de Dam) de huidige Amersfoortsestraat liet aanleggen. Deze “Wegh der Weegen” liep dwars over de wilde heidegronden van Amersfoort naar Utrecht. Jacob van Campen was een projectontwikkelaar van het eerste uur. Hij bedacht het volgende concept: rijkelui konden een groot perceel grond langs de weg kopen, groot genoeg om er een buitenplaats op te bouwen, de koper hoefde een jaarlang geen belasting te betalen en als het perceel bebouwd werd, dan mocht de eigenaar dat perceel ook nog eens naar achteren verdubbelen.

In ruil daarvoor moesten de kopers wel hun stuk van de “Wegh der Weegen” onderhouden. Die percelen grond werden als “vak” aangeduid en kregen allemaal een nummer. De vakken onderling werden gescheiden door een zandpad, een zogenaamde sortie. Zo’n sortie werd aangelegd om het perceel ook aan de achterzijde toegankelijk te maken. Op de kaart van Soesterberg is de kaarsrechte lijn die de “Wegh der Weegen” vormde nog duidelijk te herkennen. Ook de sorties zijn in de huidige tijd nog op vele plaatsen terug te vinden.

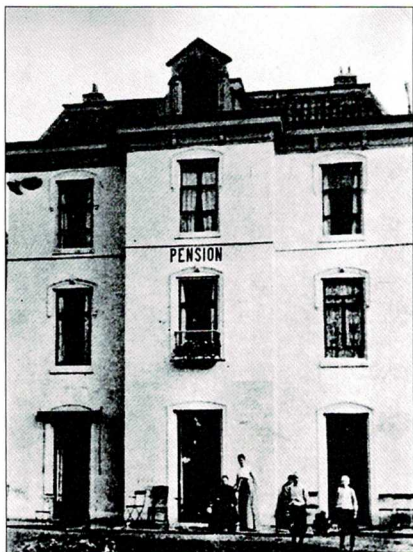
Het terrein met het klooster Cenakel en het huidige Kontakt der Continenten vormde “vak 11” van de “Wegh der Weegen”. Ook bij dit vak bestaan de sorties uit die tijd nog: aan de westkant is dat de Korndorfferlaan en aan de oostkant de Richelleweg. De wegen zijn na de Eerste Wereldoorlog vernoemd naar commandanten van de Belgische vluchtelingenkampen tussen Soesterberg en Amersfoort.

Tijdens de aanleg van de weg ontstond er net zoals anno nu een periode van economische depressie. Deze werd ook nog gevolgd door een oorlogperiode waarin de Fransen ons land binnenvielen (1672). De weg werd wel aangelegd, maar de verkoop van de gronden bleek een zakelijk drama.

Genoemd “vak 11” bijvoorbeeld, werd in 1652 niet verkocht en het bleef onbewerkte heidegrond.

Pas twee eeuwen later, in 1854, kocht de heer De Haan Hugenholtz uit Elburg het terrein en liet er de buitenplaats "Hoog en Wel" bouwen. Het was een grote witte villa, die gebruikt werd als zomerhuis.

Villa "Eikenhorst"
(voorheen buitenplaats "Hoog en Wel")
in 1910 t.t.v. "Pension Van der Wiel"
foto: gemeente archief Soest

zij richting Normandië om sloop te gaan naar Engeland, maar bleven steken in een klein dorpje niet ver van het Kanaal. Daar werd hun dochter geboren. Zij kreeg de naam Hubertina van Gogh, vernoemd naar de moeder van Elisabeth.

De ouders vertrokken al snel weer naar Soesterberg en Hubertina bleef achter in Frankrijk bij een vroedvrouw. Vier jaar later overleed mevrouw Du Quesne en de weduwnaar maakte van Elisabeth een eerbare vrouw door in Leiden met haar te trouwen.

Hubertina bleef echter in Frankrijk. Een financiële bijdrage aan de opvoeding werd maandelijks naar Frankrijk overgemaakt. Jaar in, jaar uit. De heer en mevrouw Du Quesne kregen samen nog vier kinderen, maar over Hubertina werd niet gerept. Pas na de dood van mr. Du Quesne in 1921 reist moeder Elisabeth af naar Frankrijk, met als plan haar dochter Hubertina

Vijftien jaar later werd de villa doorverkocht aan mr. Du Quesne van Bruchem en Cillaershoek. mr. Du Quesne betrok de villa als woonhuis en veranderde de naam in "Eikenhorst". Hij was advocaat in Amersfoort en reed dagelijks met zijn koetsje naar zijn werk.

Het echtpaar was kinderloos en mevrouw Du Quesne was ziekelijk. Er werd een verzorgster voor mevrouw gezocht en die werd gevonden in Brabant. Elisabeth van Gogh, de jongste zus van de beroemde Vincent van Gogh, arriveerde in Soesterberg als verzorgster van de vrouw des huizes.

Na verloop van tijd werden mr. Du Quesne en Elisabeth van Gogh verliefd op elkaar en niet lang daarna raakte zij zwanger.

Dit buitenechtelijk kind zou een smet zijn op de goede naam van de beide families en dus werd besloten Elisabeth in Engeland te laten bevallen.

Toen de tijd daar was, vertrokken

Elisabeth van Gogh
(1859-1936)

als “gezelschapsdame” mee terug te nemen naar Nederland.

Hubertina, inmiddels onderwijzeres, weigert echter mee te gaan met de voor haar onbekende “Madame”. Moeder Elizabeth reist terug naar Nederland en de toelage voor Hubertina stopt. De overige vier “wettige” kinderen van Elizabeth weten dan nog steeds niet van het bestaan van dit zusje af.

Tot .... veertig jaar later in 1964 een Franse journalist een reportage maakt over een bedelares in het zuiden van Frankrijk. En die bedelares bleek Hubertina van Gogh. Zij was ernstig ziek geweest, kon daardoor niet meer werken en woonde in een armenhuis. Zij trok langs de deuren met afbeeldingen van schilderijen van haar oom Vincent.

In 1966 ontdekte het sensatieblad Panorama het levensverhaal van Hubertina en er verschenen grote koppen in de krant: “In de steek gelaten door de vermogende familie Du Quesne én die van haar oom Vincent van Gogh”.

Als reactie daarop reisde haar volle neef Vincent Willem (zoon van Theo, erfgenaam van al het werk van Vincent en rijke inwoner van Laren) af naar Marseille, waar Hubertina woonde. Hij maakte kennis met zijn inmiddels 65 jarige nichtje en neemt haar mee voor een bezoek aan een tentoonstelling van hun Oom Vincent in Arles .....

Hij kocht die week ook nog een gehoorapparaat voor de stokdove vrouw. En daar bleef het bij. Vincent was niet van plan de familiebanden verder aan te halen.

De verontwaardiging over de kille houding van de families Van Gogh en Du Quesne wordt als schokkend ervaren, vooral in Frankrijk. Derden stuurden hierover een brief naar Koningin Juliana. En pas na haar bemiddeling deed de miljonair Vincent Willem

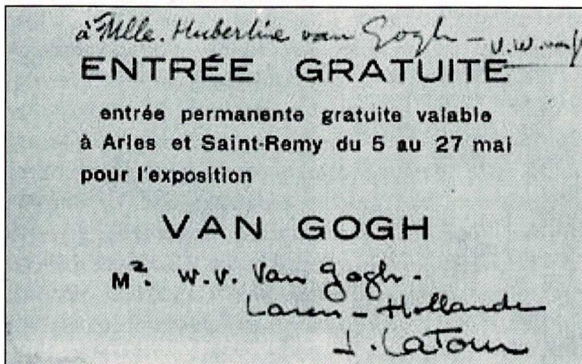

Hubertina van Gogh
(1886-1969)

van Gogh, Hubertina een vaste toelage van 400 frank (300 gulden) per maand toekomen. Drie jaar later sterft zij; haar broers en zusters heeft zij nooit ontmoet.

Die woonden overigens al lang niet meer in Soesterberg. De familie Du Quesne verarmde aan het einde van de 19e eeuw en verhuisde rond 1900 naar Baarn.

Villa Eikenhorst werd nog een tijdje verhuurd en als pension

Entree kaartje voor de tentoonstelling in Arles

uitgebaat door de dames Van der Wiel.

Maar in 1920 wordt de villa verkocht aan de paters van “Societas Verbi Divini” (= SVD), of wel het Gezelschap van het Goddelijk Woord uit Steyl in Limburg. Zij zochten een missiehuis “boven de rivieren” om jongens op te leiden tot missionaris. Eikenhorst telde 15 kamers en werd in gebruik genomen als tijdelijk missiehuis Sint Jan. In de tussentijd lieten de paters een stukje verderop in “vak 11” een nieuw onderkomen bouwen. In 1926 verhuisden de paters naar de nieuwbouw, het huidige Kontakt der Continenten.

De witte villa bleef echter niet lang leeg staan. Na een opknappbeurt betrokken al in 1927 de kloosterzusters van de orde “Congregatie van de Dienaressen van de Heilige Geest van de Altijdurende Aanbedding” de villa. Zij behoorden tot dezelfde orde als de paters en waren ook afkomstig uit Steyl in Limburg.

Zusters van het Cenakel voor gebed bijeen in de kapel

foto: Gemeentearchief Soest

Zo snel als de nieuwbouw voor de paters gereed was, zolang (12 jaar) duurde het voordat het klooster Cenakel in zijn huidige vorm haar deuren opende. Pas in 1940 was de nieuwbouw gereed.

De naam “Cenakel” is latijn voor “de zaal van het laatste avondmaal”. Anders dan de paters van het missiehuis vormden de zusters een “gesloten orde” en verrichtten geen wereldse taken; zij waren uitsluitend gericht op het gebed.

De kapel was dan ook de belangrijkste plaats binnen het klooster. Opvallend in de kapel was het hoge hek, dat de beslotenheid van de orde benadrukte. Dorpelingen mochten wel de mis bijwonen, maar zich niet mengen onder de zusters. De fresco's op de wanden zijn

pas ná de oorlog, in 1946, door de kunstschilder Joan Colette aangebracht. In de periode na de oorlog bestond de kloostergemeenschap uit zo'n 25 zusters. Veel meer zijn het er nooit geweest. Zij leefden letterlijk achter hoge muren. Het hele kloostercomplex was afgesloten van de wereld en het dorpsleven door een hoge muur. Binnen die kilometerslange muur bevond zich een grote kloostertuin. De orde was nagenoeg "self supporting"; groente, aardappels, bonen en kruiden werden door de zusters zelf verbouwd. Andere levensbehoeften zoals melk en kruidenierswaren werden via een draailuik bij de voordeur van het klooster door leveranciers afgegeven. Er was een eigen wasserij en een grote keuken, waarin een hostiebakkerij gevestigd was; "de zusters bakten hosties en leverden door heel Nederland". De zusters beschikten ook

Voor aanzicht klooster Cenakel, 2012 - foto: Jan de Mos

over een eigen begraafplaats op het achterste gedeelte van hun kloosterterrein. Naast de dagelijkse huishoudelijke werkzaamheden bestond hun hoofdtaak echter uit Gebed, het bidden voor een betere wereld. Zeven maal per dag kwamen zij bijeen om te bidden. De zusters droegen een roze habijt. In het dorp Soesterberg werden ze dan ook altijd als de "roze zusters" of "puddingzusters" aangeduid.

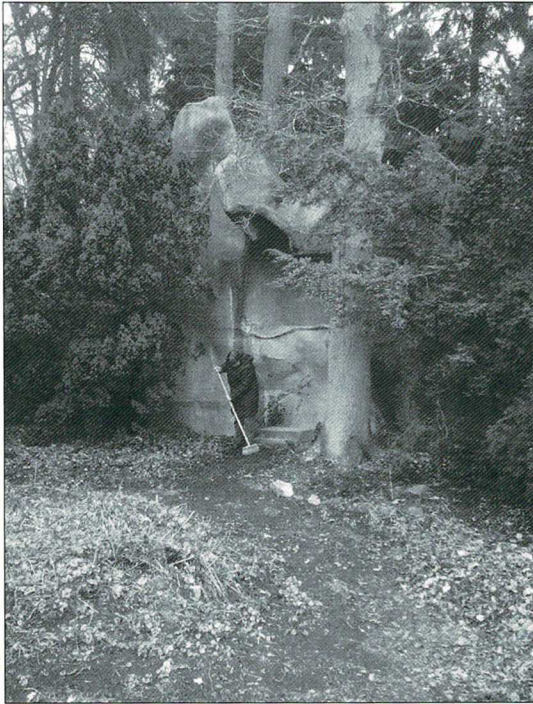
Eind 20e eeuw liep echter de belangstelling voor het kloosterleven sterk terug. De orde vergrijsde en er traden nauwelijks meer nieuwe zusters toe. In 1999 vertrokken de laatste acht zusters naar kloosters in Utrecht en Uden.

Het kloostergebouw werd onderdeel van het conferentiecentrum "Kontakt der Kontinenten" en een rigoureuze verbouwing nam zijn aanvang. De sfeer van de vijftiger jaren verdween en met respect voor het verleden werd de 21e eeuw verwelkomt. Met

name de kapel is fraai onder handen genomen. Het klooster heeft terecht het predicaat “gemeentelijk monument” en “beschermd dorpsgezicht” van de gemeente Soest gekregen.

Eén geheim is pas afgelopen maanden ontdekt. In het achterste gedeelte van de kloostertuin bevindt zich een zogenaamde Lourdesgrot. Een Lourdesgrot of Mariagrot is een “nepgrot” naar model van de “echte” grot in de bedevaartplaats Lourdes in Frankrijk, waar begin vorige eeuw Maria zou zijn verschenen. Veel kloosters uit de vorige eeuw

Lourdesgrot achter klooster Cenakel. 2013
foto: Coby van Esseveld

beschikten over een Mariagrot (ook bij het huidige Museum Oud Soest bevond een Lourdesgrot).

In Soesterberg bevindt zich echter een bijzonder groot exemplaar (zo'n 20 meter breed en 5,5 meter hoog) dat de zusters in 1949 hebben laten bouwen.

Moeder overste van het klooster Cenakel in Utrecht, zuster Maria Confidens vertelde mij dat de grot door de zusters elke dag bezocht werd voor een persoonlijk gebed aan Maria, ook werd er soms gezamenlijk gezongen. De grot was dus sterk verbonden met het kloosterleven van alledag.

Ook in de kloostertuin van het klooster Cenakel in Utrecht is weer een Mariagrot gebouwd.

Na vertrek van de zusters uit Soesterberg is het Mariabeeld helaas uit de grot verdwenen. Maar nu staat deze grot op de nominatie om gesloopt te worden.

Onlangs is de sloopvergunning door de Gemeente Soest verleend omdat de grot niet specifiek

als onderdeel van het klooster geregistreerd staat en dus niet de bescherming van “gemeentelijk monument” geniet.

Dankzij het verdwijnen van het grootste deel van de kloostermuren is deze grot nu voor eenieder te bezoeken. Ook bij de toekomstige bouwplannen voor dit gebied is de grot geen belemmering. De werkgroep Soesterberg betreurt de voorgenomen sloop en ook het bestuur van de historische vereniging schaart zich achter dit standpunt. Zij spreken de hoop uit dat de grot toch door het college van B&W als een onlosmakelijk onderdeel van het kloosterleven gewaarmerkt zal worden en dus bewaard kan blijven voor toekomstige generaties.

De Klarwaterweg

Dick van Fulpen

Aflevering 2: Bedrijven

Inleiding

Aan de Klarwaterweg waren vroeger diverse bedrijven en bedrijfjes gevestigd. De informatie hierover is verzameld uit het archief van de Soester kranten, welk via de website van de Gemeente Soest (www.soest.nl) kan worden gevonden door te klikken op Gemeentearchief en vervolgens op Archief on-line.

Roelof Fontijn

handelaar in antiek en curiosa, nummer 8.

Roel is geboren in Amersfoort en na zijn huwelijk met R.J. van Breukelen (Korte Hartweg) in juli 1938, vestigt hij zich aan de Klarwaterweg en begint daar als koopman met de handel in antiek en curiosa, goud en zilver en tweedehands huisraad. Bijna wekelijks plaatste hij een advertentie

**INKOOP VAN
ANTIQUITEITEN.
Ook antieke GOUDEN en
ZILVEREN voorwerpen.
Aan huiste ontbieden. Brief-
kaarten worden vergoed.
Roelof Fontijn, Klarwater-
weg 8, Soest.**

Maar Roel is ook een fervent motorliefhebber. In november 1945 plaats hij een

oproep aan "loslopende motorrijders" om zich aan te melden voor een op te richten motorclub. In december wordt de "Motorclub Soest en omstreken" opgericht, met in het bestuur naast Roel Fontijn, o.a. J. Timmer (Beukenlaan), Adr. Muts (Nieuweweg) en H. van Kooij (Birkstraat).

De zaken gaan zo goed, dat de ruimte aan de Klarwaterweg te klein wordt en de zaak verhuist naar Birkstraat 51. Zoals in de krant wordt aangekondigd: op de dag voor Pasen 1961 wordt de nieuwe zaak geopend.

Loslopende Motorrijders van Soest

Er bestaat een plan om te Soest en omstreken een

MOTORCLUB
te stichten.

SLUIT U AAN!!!

Adhaesie-betuyglingen aan

R. Fontijn - Klarwaterweg 8
Soest

Ruim 20 jaar bedreef Roel zijn handel aan de Klarwaterweg, aan de Birkstraat was dat veel korter. "Na een langdurig,

smartelijk doch geduldig gedragen lijden” overlijdt hij 15 februari 1968, nog maar 54 jaar oud. Zijn vrouw komt in augustus 1977 om het leven, als de auto waarin zij als passagiere meerijdt, op de Soesterbergsestraat nabij het ziekenhuis Zon-negloren uit de bocht vliegt.

Willem Cornelis Priem

timmerbedrijf, nummer 13.

Op 9 maart 1921 trouwt Willem Priem in Soest met Elisabeth Radstok, hij is dan 24 jaar en woont in Amersfoort, zij is 22 jaar en woont in Soest. In maart 1923 verzoekt Willem, samen met D. Bitter, om vergunning tot oprichting van een stoomtimmerbedrijf met plaatsing van verschillende houtbewerkingsmachines op Beukenlaan 21c en in juni wordt de vergunning verstrekt, overigens wordt dan Beukenlaan 21a als adres vermeld. In oktober 1924 wordt er al vergunning gevraagd tot uitbreiding, dan op Beukenlaan 21d en die wordt een maand later verstrekt. De zaken gaan goed en in mei 1925 verleent de gemeente Soest toestemming tot uitbreiding van de Machinale Houtbewerkingsfabriek. In augustus 1925 wordt een verzoek ingediend om de fabriek te verplaatsen naar Klaarwaterweg 13, de naam van compagnon Bitter wordt dan niet meer genoemd. Eind september 1925 wordt ook die vergunning verstrekt en gaat het bedrijf verder als Priem's Elektrisch Timmerbedrijf. In mei 1926 verschijnt de eerste advertentie in de Soester Courant. De laatste advertentie is die in de krant van 30 december 1963. Willem Priem is ook actief in “Buurtverenig-

ing West” die in 1929 is opgericht en hij komt regelmatig voor in de uitslagen van postduivenvereniging “De Zwaluw” en hij maakt deel uit van het bestuur. In augustus 1930 komt er een telefoonaansluiting en is de fabriek bereikbaar onder nummer 2349. In 1963 viert het bedrijf haar 40-jarig bestaan, in de Soester Courant van 29 maart 1963 kunt u een uitgebreid artikel lezen over het reilen en zeilen van het timmerbedrijf.

Op 15 november 1972 overlijdt Willem, hij is dan 75 jaar.

H. H. AANNEMERS
**Wenscht U een GOED-
 KOOP ADRES voor**
**Ramen, Deuren, Kozij-
 nen, Trappen enz. enz.**
Vraagt dan prijsopgave aan
Priem's
ELECTRISCH
TIMMERBEDRIJF
Klaarwaterweg 13 - Soest

Elbert Veerman

mandenmakerij, nummer 24

Al vanaf de jaren tachtig in de vorige eeuw is er jaarlijks op Hemelvaartsdag een oude-ambachtenmarkt in Soest in de straten rond de Oude Kerk. Daar is dan meestal ook een mandenmaker, die manden vlecht van wilgentenen. Dat is niet de soort manden die Elbert Veerman maakt,

hij maakt fruitmanden met een stevige houten bodem en verder opgebouwd uit dunne stroken hout. Als afwerking werden de manden in fraaie kleuren gespoten. Eerst achter zijn woning aan de Klarwaterweg 29, maar omstreeks 1957 verhuist het gezin naar nummer 24, waar de werkzaamheden worden uitgevoerd in een groter gebouwtje naast de woning. Elbert is lid van damclub O.D.G. (Ons Dam Genoegen) en komt in de wedstrijdtslagen regelmatig op de 1e plaats. Ook is hij lid van postduivenvereniging "De Vriendschap". Elbert overlijdt op 24 september 1989 op de leeftijd van 73 jaar.

Hendrikus Gerardus Wijnands

nummer 43.

Na het huwelijk in augustus 1922 van Hendrik met Flora Vermeulen (Leerdam), woont het gezin aan de Veenhuizerstraat nr. 73a. In 1931 vestigen zij zich aan de Klarwaterweg, afkomstig uit Leerdam. In 1933 vraagt hij ontheffing van artikel 14 van de bouwverordening, in verband met de voorgenomen bouw van een timmerwerkplaats. Of die werkplaats er gebouwd is en ook als timmerfabriek gebruikt, wordt uit de kranten niet duidelijk. Henk komt wel voor in de adresboeken als timmerman.

Jac. de Vries

nummer 50.

Jac. de Vries is agent van politie als hij in oktober 1919 trouwt met Brechje

Masereeuw. In juni 1934 en maart 1936 adverteert hij voor het leveren of repareren van markiezen, hij woont dan op nummr 54. In maart 1937 verhuizen zij van Klarwaterweg 54 naar nummer 50. Na de oorlog adverteert Jac. in oktober 1945: "Heden worden weer reparatie's aangenomen. Radio-reparatie en Electro-technisch Installatie-bureau Jac. de Vries, Klarwaterweg No. 50 - Soest". Bij de (her)opening van speeltuin "West" aan de Klarwaterweg in augustus 1948, zorgt Jac. voor de muzikale omlijsting: "De plechtigheid werd met uitstekende grammofoonmuziek, verzorgd door de heer Jac. de Vries, Radio-Electr. Bureau, opgeluisterd". Het huis was niet als winkel gebouwd, maar de voorkamer was wel daartoe ingericht. In 1953 wordt de zaak gemoderniseerd en de heropening is op zaterdag 27 juni. In de krant wordt het niet alleen aangekondigd met een advertentie van Jac., maar een journalist heeft voor de opening al mogen kijken en geeft daar een kort verslag van: "Zaak gemoderniseerd. Zaterdagmiddag (morgen) heropent de heer Jac. de Vries zijn Radio- en

Door muziek gezelligheid in Uw woning.

Radiotoestellen uit voorraad.
Reparatiën aan alle soorten
Radio- en Electr. apparaten.
Radio- en Electr. bureau.

Jac. de Vries

Klarwaterweg 50 - Soest.

Komt U ook eens luisteren?

Electrotechnisch bureau, Klarwaterweg 50. Het interieur van deze zaak is geheel gemoderniseerd en volgens de moderne eisen ingericht. Een grote keuze radio- en elektrische apparaten komen in de vernieuwde verkoopruimte uitstekend tot hun recht, terwijl door de modernisering een grotere keuze kon worden samengesteld. Met een moderne verlichting werd de restauratie gecompleteerd."

Hendrik van Geijtenbeek

nummer 51.

Na hun huwelijk in april 1937, vestigen Hendrik en Gerritje de Bree zich aan de Klarwaterweg op nummer 21. In maart 1939 verhuizen zij naar nummer 46 en

Bakkers-Vacantie.

De Bakkerspatroons-Vereniging van Soest bekend, dat in de a.s. week, van 14 tot 19 de volgende zaken geopend zijn:

- J. VAN BRUMMELEN, Koninginnelaan.
- J. v. d. BEEREKAMP, Koninginnelaan.
- E. J. WIGGELINKHUIZEN, Beetzlaan.
- A. KRAMER, Vinkenweg.
- J. VONK, Burgemeester Grothestr. 1.
- C. VEENENDAAL, Burgem. Grothestr. 2.
- A. v. d. BREMER, Steenhoffstraat.
- A. J. WOLSE, Kerkstraat.
- E. J. VAN DE FLIER, Kerkstraat.
- J. SCHOTHORST, Birkstraat.
- D. STRIETMAN, Ossendamweg.
- H. VAN GEIJTENBEEK, Klarwaterweg.
- J. DE BRUIN, Wicksloterweg W.Z.
- E. VAN SCHAFFELAAR, Julianalaan.
- CO&P. BAKKERIJ, Molensstraat.
- J. B. KOOL, Braamweg.
- H. VAN BRUMMELEN, Soesfduinen.
- B. VAN DE BROEK, Bosstraat.

U wordt beleefd verzocht in de a.s. week brood buitids aan een dezer adressen te ha-

na de oorlog wonen zij op nummer 51. Er is geen winkel waarin het brood wordt verkocht, maar je kon er wel brood aan huis kopen. Hendrik ventte het brood uit

per fiets met een grote mand voorop. In de zomer werd in de krant gepubliceerd welke bakkerszaken in een bepaalde periode geopend waren. In juni 1990 overlijdt Gerritje, Hendrik overlijdt in mei 1992, hij is dan 85 jaar.

C. Kok

nummer 55.

Kees Kok heeft jarenlang zijn melkwinkel gehad aan de Klarwaterweg. Het karakteristieke witte huisje met het rietendak is nog steeds een markant gebouwtje. Kees reed met zijn bakfiets over de Klarwaterweg, Beukenlaan en Smitsweg om de bewoners van melk en andere zuivelproducten te voorzien. Aan huis was een klein snoepwinkelje, waar meestal zijn vrouw achter de toonbank stond. Zij verkocht er drop, zwart-wit, toverballen, eetbaar papier, maar je kon er ook terecht voor een pakje boter of een stuk kaas. Net als voor de bakkers, was er ook voor de melkslijters een vakantieregeling. Zo omstreeks 1960 ging Kees over naar gemotoriseerd vervoer, een driewielige kar, aangedreven door een twee-taktmotor.

Eind januari 1965 brand een schuur achter het huis van Kees Kok tot grond af:

“Zowel politie als brandweer vermoeden, dat er van opzet sprake is.”

Op 13 januari 1975 overlijdt zijn echtgenote, Johanna Maria Melman, op 75 jarige leeftijd, Kees overlijdt in 21 mei 1982 en is 84 jaar geworden.

Willem van Schoonhorst

nummer 79.

Willem is in mei 1929 in Amersfoort getrouwd met Maria Snabel en verhuist in juli van dat jaar van Baarn naar Klarwaterweg 31. In 1951 vraagt hij een vergunning aan om een betongieterij te mogen oprichten aan de Klarwaterweg 79 en later dat jaar worden “flinke jonge krachten” gevraagd door Beton-Industrie “Soest”, Fa. Schoonhorst & De Jager. Het bedrijf wordt in september 1952 uitgebreid en dan zullen “4 electromotoren met een gezamenlijk vermogen van 15 P.K.” in werking zijn. In 1953 moet een stukje grond worden afgestaan aan de gemeente voor verbreding van de Klarwaterweg. Wanneer de betongieterij precies is gestopt is niet bekend, maar dat moet zijn vóór 1956.

Gevraagd flinke jonge
KRACHTEN, leeftijd 16
 tot 20 jaar. Beton-Industrie
 „Soest”, Fa. Schoonhorst
 & De Jager, Klarwaterweg
 79, Soest.

N.V. Industriële Onderneming “Arma”

nummer 79.

Het bedrijf heeft een vestiging aan de Van Weerden Poelmanweg in Soesterberg en wil een dependance openen aan de Klarwaterweg voor de vervaardiging van gasinfraroodstralers. Er wordt in januari 1956 een verzoek ingediend, dat in juli wordt ingewilligd. Het bedrijf is maar kort aan de Klarwaterweg gevestigd, in 1957 wordt het bedrijf verplaatst naar de Postweg in Soesterberg. In augustus 1963 komt het bedrijf op een bijzondere manier in het nieuws, als “Arma” er in slaagt om de temperatuur van het zwemwater in het Soester Natuurbad met gasbranders in 11 uur tijd te verwarmen van 17½ tot 19½ graden. Dit was van belang vanwege de internationale zwemwedstrijden, die in Soest gehouden zouden worden.

Wilhelm Frederik Hendrik Busch

CIBAS, nummer 79.

CIBAS staat voor Centraal Inkoop Bureau voor Afvalmaterialen Soest en is jarenlang gevestigd aan de Vredeshofstraat 32 in Soestdijk. Met ingang van 1 oktober 1958 gaat het bedrijf verder aan de Klarwaterweg 79. Oud papier wordt er in een hal tot grote balen samengeperst en met vrachtwagens afgevoerd naar een ander bedrijf voor verdere verwerking. Maar men kan er ook terecht met allerlei metaalafval. Het 12½ jarig jubileum wordt er niet gevierd, want in mei 1969 is “Cibas” (Busch & Zonen) “bezig te verhuizen” van Klarwaterweg 79 naar de nieuwe bedrijfshal aan de Industrierweg 29 te Soest. In januari 1982 wordt het bedrijf

CIBAS B.V. overgeplaatst naar Nijverheidsweg 4.

**Wegens vakantie gesloten
van 20 juli tot 5 augustus**

Cibas

BUSCH EN ZONEN

Handel in afvalstoffen

Klaarwaterweg 79 - Soest - Telefoon 3397

Bernard Gijsbert van den Broek
nummer 85.

In mei 1937 vraagt B.G. v.d. Broek, Klarwaterweg 85, een vergunning aan "tot het oprichten van een bakkerij en het daarin plaatsen van een ijzeren oven, in een steenen gebouw achter het perceel Klarwaterweg no. 85".

Dit is enigszins merkwaardig, want een half jaar eerder, in oktober 1936, heeft hij de bakkerij van C. Zwan aan de Bosstraat 61 overgenomen!

Bernard was al een bekende banketbakker in Soestdijk. Op zaterdag 5 februari 1927 is er de opening van de Luxe Brood- en Banketbakkerij aan de Vredeshofstraat ... Beleefd tot een bezoek uitnodigend, Hoogachtend, Bernard G. v.d. Broek. Vredeshofstraat 6 naast café Jasper. En in december is er kort voor Sinterklaas nog een lovend artikel over zijn producten: "...

en kopen bij Bern. van den Broek, een boterletter, wat speculaas of versch brood. We weten dan wat fijns en degelijks gekocht te hebben."

De vergunning voor de bakkerij aan de Klarwaterweg wordt verleend, mede omdat "Door den Commandant der Vrijwillige Brandweer van Soest en den Directeur van Gemeentewerken" gunstig advies wordt uitgebracht.

Uit het adresboek 1953 blijkt hij toch weer actief in de bakkerij aan de Bosstraat, dan nummer 65; in 1956 woont hij Betje Wolfflaan 16, als beroep wordt vermeld brood- en banketbakker; in 1959 is hij fabrieksarbeider.

Hij overlijdt 25 september 1973 op leeftijd van 69 jaar.

HINDERWEG

Burgemeester en Wethouders van Soest maken bekend, dat het verzoek van B. G. v. d. Broek, Klarwaterweg 85, te Soest, om in perceel, kadastraal bekend in sectie G., no. 3775 gelegen aan den Klarwaterweg, een bakkerij te mogen oprichten, door hen op heden is verdaagd.

Soest, 6 Juli 1937.

De loco Burgemeester,
GASILLE.

De Secretaris,
J. BATENBURG.

Van ene Rutger Gerbrantsz van Soest in de stad Naarden

Reinier Hilhorst

Deel 2

In de vorige editie van Van Zoys tot Soest is *Rutger Gerbrantsz de Beer* geïntroduceerd. Hij leefde in een woelige tijd. De Nederlanden gingen gebukt onder interne conflicten. Mede ten gevolge van de Spaanse overheersing waren de economische omstandigheden ronduit slecht, maar moedigden het volk des te meer aan zich letterlijk uit het dal omhoog te vechten. Na het 'Plakkaat van Verlatinghe' op 26 juli 1581, een soort éenzijdige onafhankelijkheidsverklaring, groeiden en bloeiden de Hollandse gewesten tegen de verdrukking in. Een belangrijke sleutelfiguur in die omwenteling naar succes was *Johan van Oldenbarnevelt*. Nadat de Amersfoorter *Paulus Buys* in 1585 zijn ambt als Landsadvocaat had neergelegd zagen de Staten van Holland in Buys' stadgenoot Van Oldenbarnevelt de ideale opvolger. In hem school een briljant en gedreven bestuurder. In korte tijd wist hij zich in het centrum van de macht te manoeuvreren. Onder zijn leiding werden zeven gewesten tot een staatkundige eenheid gesmeed. De wording van één Nederlandse Staat - de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden - was dan wel in de maak, minstens zo belangrijk was het om ook tot één belangengemeenschap te komen. 'Onze befaamde handelsgeest', waar we ons heden ten dage maar al te graag op voor laten staan, bleek een doeltreffend bindmiddel. De hand van Van Oldenbarnevelt was in alles zichtbaar. De oprichting van de eerste multinational, de VOC, bracht op termijn een ongeëvenaarde welvaart. De scheepsbouw nam een grote vlucht en door innovatieve technieken werd landwinning op grote schaal mogelijk. Het schip met geld dat de Gouden Eeuw in zou luiden lag in het verschiet. In weinig of geen tijd ontwikkelden de Nederlanden zich tot een economische en maritieme wereldmacht. Rutger Gerbrantsz leefde in dat bijzondere tijdsgewricht, temidden van al die ontwikkelingen.

Wie was Rutger Gerbrantsz de Beer?

Rutger Gerbrantsz zag het levenslicht in Soest, of omgeving. Hij werd omstreeks 1545 geboren en had dus ongeveer dezelfde leeftijd als Johan van Oldenbarnevelt. Het is zeer wel denkbaar dat die twee elkaar in hun jeugdijaren hebben ontmoet.

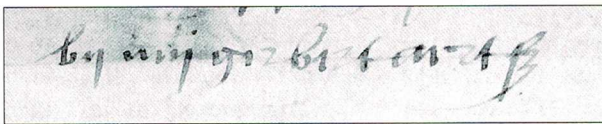
Rutger stamt uit een grote familie. Waar hij de familienaam *De Beer* - als enige uit het gezin van Gerbert Aertsz - aan ontleent, is (nog) niet duidelijk. Helaas vertonen twee beschikbare wapenkwartieren op cruciale punten nogal wat rafelranden. Het vermoeden

rijst dat de sporen wel eens terug zouden kunnen gaan naar *Rutger Jacobsz de Beer* (*ca 1345 - †1404). Van een aantal nazaten in de vrouwelijke lijn weten we dat zelfs zij zonen hebben voortgebracht die de naam Rutger de Beer dragen, zoals *Rutger* [Jacob Tymansz] *de Beer* en *Rutger* [Hubert Hilhorstz] *de Beer*.

Wat weten we wel? Grootvader *Aert Petersz* (*ca 1470) was getrouwd met *Emmetgen Loych Gerbertsdr*, Rutgers grootmoeder. Aert was eerder gehuwd met ene *Peetertgen Matheusdr* († voor 1509)¹. Uit beide huwelijken had hij kinderen. Zoals gezegd hadden vader *Gerbert Aert Petersz* (*ca 1515 - †ca 1565) en *Maria* [Rutgersdr de Beer?] een kinderrijk gezin dat tenminste acht zonet negen kinderen telde². In een leenbrief van de Paulusabdij uit 1565 doet de oudste zoon *Aert Gerbrantsz* [de Oude] namens zijn broers en zusters een verzoek om diverse nagelaten goederen van hun overleden vader: *Aert Gerbrantsz voirsch[reven] mit Jonge Aert, Rutger, Peter, Toenis, Cornelis sijn broeders ende Beatris mit Maria sijn susteren, tsaemen geprocreert bij Gerbrant ende Maria hoerluijden vaeder ende moeder*. Vermoedelijk was Rutger de derde zoon in de rij.

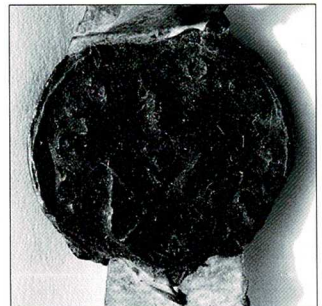
Gerbert Aertsz bekleedde verschillende openbare functies. Hij was onder meer schepen. In 1560 was hij raadsheer van het Sint-Aegten Schuttersgilde te Soest, toen het hernieuwde reglement voor het gilde werd opgesteld. Uit een document van het Regulierenklooster te Utrecht blijkt dat hij in 1561 ontvanger was van het Oudeschildgeld. Dat was een combinatie van zogeheten morgen- en huisgelden; een onroerendgoedbelasting over grond- en huisbezit. Tijdens het bewind van keizer Karel V werd dit nieuwe model belastingheffing ingevoerd. Gerbert inde dus belastingen. De akte met zijn handtekening en zegel is bewaard gebleven³.

Ondertekening 'bij mij gerbert aertsz'

en zegel anno 1561

(HUA, Regulierenklooster Toeg. 709-6, Inv.nr. 978-2)

Het is niet verwonderlijk dat eenzelfde wapen als dat van Gerbert Aertsz is gebeiteld in de grafsteen van Rutger Gerbrantsz en voorkomt in de kwartierstaat van *Heer Gerbrant de Beer* (*ca 1658 – †ca 1712)⁴. Om een indruk te krijgen van de toegepaste heraldische kleuren kunnen de wapens van *Mr. Gerard de Beer* en *Everard de Beer* dienen. Zij waren regenten van het Bartholomeus Gasthuis⁵ te Utrecht. Hun blazoen en het jaar van aantreden is opgenomen in het wapenboek van het gasthuis: In goud een zwart schuinkruis boven vergezeld van een rode lelie; helmteken: een uitkomende zwarte beer, gehalsband van goud.

Wapenkwartier op de grafsteen van Rutger Gerbrantsz en Bye Martensdr in de Grote Kerk te Naarden

(©Reinier Hilhorst)

In het eerste kwartier, heraldisch rechtsboven (voor de beschouwer links), is door slijtage het reliëf van het wapen met schuinkruis en lelie nog amper zichtbaar. Daaronder in het derde kwartier een opgerichte beer.

Zegel van Johan de Beer, Balijer en Commandeur, anno 1480 (HUA, Sint Barbara- en Sint Laurens-gasthuis Toeg. 709-10, Inv.nr. 1552)

Maar reeds in de 15^e eeuw werd een soortgelijk wapen met schuinkruis gevoerd door ene *Johan die Beer*, Balijer en Commandeur van de *Ridderlijke Duitse Orde* in Utrecht. In 1480 zegelde hij een document⁶ als broeder van het Catharijneconvent. In zijn wapen met schuinkruis ontbreekt de lelie als breukteken, maar de beeltenis krijgt extra cachet door de schildhouders; namelijk twee opgerichte beren, gehalsband.

Rutger Gerbrantsz in Naarden - Wederopbouw van de stad

De Spanjaarden waren vrij snel uit Naarden weggetrokken na hun terreurdaad op 1 december 1572. Het duurde niet lang of de desolate dodenstad met zijn spookachtige ruïnes werd weer door een handvol bewoners bevolkt. *Lambertus Hortensius* heeft in juli 1573 - dus ruim een half jaar na de ramp - Naarden bezocht *omme te sien hoe dattet aldaer gestelt was*⁷. Hij logeerde een paar dagen ten huize van zijn oud-leerling *Theodorus Thesschen* en zijn moeder. Ook van een paar andere inwoners is een teken van leven. *Dirck Cornelisz* en *Claes Berez* sturen in december dat jaar twee brieven⁸ naar familie en vrienden in Monnikendam. Daarin vragen zij met klem om hulp uit het Noorderkwartier om de berooide inwoners van *onser vervallen en bedurven stede* Naarden te beschermen tegen roofzuchtige geuzen; en of hun neef *Wermhout Claesz* [voormalig secretaris van

Naarden⁹] voor hen zou willen bemiddelen bij geuzenleider *Diderik Snuey* [Sonoy]. Of er een reactie op volgde is niet gebleken.

In 1574 groeide het aantal inwoners weer enigszins en werd schoorvoetend begonnen met de wederopbouw. Pas in 1576 haalde men - zij het voorlopig - opgelucht adem nadat de Spanjaarden in de gewesten Holland en Zeeland de aftocht hadden geblazen. Toen Rutger Gerbrantsz in 1577 met zijn gezin naar Naarden verhuisde kwam er letterlijk weer leven in de brouwerij. Hij moet daar een bierbrouwerij begonnen zijn, of oude brouwkuipen en ketels van vóór de catastrofe in 1572 een tweede leven hebben gegund, want in 1583 staat hij te boek als *brouwer tot Naarden*¹⁰. Bereiding van bier zat kennelijk in de familie want zijn neef *Adriaen Aertsz van Soest*, zoon van Aert Gerbrantsz de Oude, werd brouwer te Utrecht.

Meerdere lieden uit het Eemland vestigden zich in Naarden. We herkennen in het Burgerboek, dat vanaf 1598 is bijgehouden, naast De Beer andere bekende namen zoals *Botter*¹¹, *Van der Hoef* / *Verhoef* en *Gout*. Door de bevolkingsaanwas keerde ook de dynamiek in de stad terug en kwam de vroedschap na zes jaar, in 1578, voor het eerst weer in voltallige vergadering bijeen. Vol optimisme werd in 1579 aangevangen met de aanleg van een nieuwe

Maquette van een bierbrouwerij uit de Gouden Eeuw
(met dank aan Weblog Ger Wouters)

vesting met vijf bolwerken¹². De restanten van de vroegere stadsomwalling werden voor een deel in het vestingplan opgenomen. Rond 1600 was de eerste fase voltooid.

Rutger Gerbrantsz moet een succesvol ondernemer zijn geweest want hij behoorde spoedig tot de notabelen van de stad en vervulde tussen 1584 en 1605 vier maal het ambt van schepen en negen maal dat van burgemeester.

Hij mocht dan verhuisd zijn maar daarmee heeft hij Soest niet de rug toegekeerd; al was het maar uit economische motieven. Volgens een leenbrief van de Paulusabdij, uitgegeven op 23 november 1583, kreeg *Rutger Garbrantsz brouwer tot Naarden* de beschikking over de helft van een aantal percelen te Soest¹³: *Anthonis Gerritsz als bestevader ende gerechte bloetvoecht over die kinderen van Henrick Thonis* etc. droeg de goederen over. Deze leengoederen ontving Rutger voor zichzelf alsmede ten behoeve van de (voor-)kinderen van zijn vrouw Bye bij haar overleden echtgenoot Henrick Thonisz! De begunstigde stiefkinderen van Rutger werden niet bij naam genoemd maar

uit een latere bron blijkt dat het onder andere om de broers *Gerrit Henricxsz* en *Claes Hendricksz van der Hoef* zou gaan. Laatstgenoemde was schepen en een aantal malen burgemeester van Naarden tussen 1615-'35. In 1582 transporteerde Rutger Gerbrantsz voor het dorpsgerecht in Soest aan *Peter Tonis Logen* en *Beatris* een stuk 'englands' van 1½ morgen, waarvan de wederheft in bezit was van zijn broer 'oude' Aert Gerbertsz. Anno 1600 dook zijn naam op als eigenaar van een erf te Soest, groot 7 morgen. Niet alleen in Soest maar ook in Eembrugge bezat hij landerijen. Naast de exploitatie van goederen trad hij regelmatig in andere zaken op: *Rutger Gerbertsz, burgemeester tot Neerden als volle procuratie hebbende van zynen broeijder Jonge Aert Gerbertsz van dato den xxen dach feb. 1598* etc¹⁴. Door de jaren heen bleven de contacten met de familie in Soest innig, getuige zijn benoeming tot voogd over de kinderen van zijn achterneef *Mattheus Gerbrantsz* en zijn vrouw *Aeltgen Gijsbertsdr de Beer* op 29 augustus 1599¹⁵.

Rutger Gerbrantsz had allerlei belangen in en rond Naarden. Hij sloot koop- en pachtovereenkomsten of had geld of goederen uitstaan waarover hij jaarlijks rente ontving¹⁶. Zo treffen we hem aan bij transacties die verband houden met renten uit leningen over panden in onder andere de *Regenboochstraat* en de *Peperstraat* in de jaren tachtig. Op 10 juli 1588 sloot hij een koopcontract voor een erf en hofstede in de *Gasthuijs Straet*, tegenwoordig de *Turfpoortstraat* geheten. Hield de aankoop verband met zijn activiteiten als bierbrouwer? Volgens het Burgerboek¹⁷ woonde Rutger - in ieder geval sinds 1598 - in de *Gasthuisstraat*. Anno 1590 koopt hij als brouwer enige landerijen *buiten de Turfpoort*. Voor het grondbezit buiten de stadsmuren zal hij in de 'Koptienden', een soort belastingheffing, over de jaren 1593 en 1622 zijn aangeslagen¹⁸.

Bierbrouwers waren lieden die doorgaans tot de bovenlaag van de bevolking gerekend konden worden, de welgestelden. 'Noblesse oblige'; zo ook voor Rutger Gerbrantsz. De bestuurlijke verplichtingen slokten hem dikwijls op en die waren niet altijd risicoloos. In 1586 moest hij als burgemeester, bijgestaan door de kapitein van de schutterij, orde handhaven tijdens schermutselingen met Engelse soldaten in de herberg 'Het Vliegend Hert'. Het scheelde maar weinig of hij was met een dolk neergestoken¹⁹.

Mensen aan de top menen weleens zich meer te mogen en kunnen permitteren dan de 'gewone' burger. Dat gold misschien ook voor Rutger. In 1606 kwam een en ander aan het licht; de aanleiding was een perceel grond dat hij bezat aan de oostelijke oever van het Naardermeer. Zijn eerste poging tot waterbeheersing - of beter - verkapte landwinning blijkt uit een bezwaarschrift dat tegen hem was ingediend door vissers, die zich op grond van hun pachtrecht bij het Domkapittel in Utrecht beklaagden over zijn handelwijze. Door zijn toedoen ondervonden zij financiële schade. Onder het voorwendsel zijn land tegen afkalving door het water te beschermen had hij maatregelen getroffen: *zuytwaerts op int meer niet verre vande voorscr. kaeden ettelicke roeden vande kant vant harde landt off, zeer omlancx (..) twee of drie maenden geleden gestelt is by Rutger Gerbrantsz een gordinghe uut stocken inde gront gestoet (..)*. Hierdoor kon die plek niet meer worden

bevist of bevaren²⁰. Uit een contemporain verslag²¹, opgemaakt in de zomer van 1606, over de situatie rond het Naardermeer blijkt dat men had gesignaleerd dat er land door Rutger Gerbrantsz op het meer was teruggewonnen en dat hij daarvoor door de kapittels werd gedagvaard. Maar er waren niet alleen particuliere geschillen; ook de stad Naarden en de twee Utrechtse kapittels Oudmunster en de Dom steggelden over eigendomsrechten op het oostelijke deel van het Naardermeer. Rutger zat bij de onderhandelingen over dat geschil aan tafel²². Op 12 augustus 1607 werd er een convenant gesloten dat inhield dat de stad inderdaad een gebied van 70 hectare, grenzend aan de meent, mocht afscheiden en verkopen. In januari 1614 kochten Rutgers zonen Gerbrant en Marten de Beer en mede-investeerder Aelt Gijsbertsz Schuyt, zwager van halfbroer Claes Hendricksz van der Hoef, de bewuste 70 hectare om droog te leggen. Rutger was ongetwijfeld de stille kracht achter dit project. Gebleken is dat de familie in 1614 in die contreien *bijten de Stadt Naerden tusschen de gemeene weyde ende die Meer* al ca 14 morgen land tot hun bezit rekende. Maar daar kom ik in het volgende deel op terug.

In 1601 kreeg het plan voor de bouw van een nieuw stadhuis aan de voormalige *Vismarckt*²³ of *Nieuwe Marckt*, de huidige Marktstraat, zijn beslag. Het kwam nog tijdens Rutger Gerbrantsz' ambtstermijn van burgemeester in 1603²⁴ gereed!

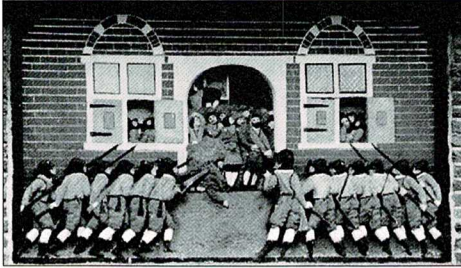

Stadhuis Naarden (©Reinier Hilhorst)

Hij heeft Naarden als een feniks uit de as zien herrijzen. In zijn werkzame leven moet hij continu de bedrijvigheid van bouwactiviteiten in de stad hebben meegemaakt. De veerkracht van Naarden werd in 1615 wederom op de proef gesteld. *Den 12 juele 1615 de clock ontrent haelf elf ueren inden aevont is doer negligentie ende onachtsaemheijt van eenen Jan Ebbesen maenck Jaepen woenende inde Barch Straet ut sijn hujs* (...) brand ontstaan²⁵. In amper twee uur tijd vielen zo'n 110 huizen en schuren in de Berg-, Bussumer-, Vitusen Cattenhagestraat ten prooi aan de vuurzee. Na deze brand komt er een definitief verbod op nieuwbouw van houten huizen.

In hetzelfde jaar van de grote brand werd na ruim veertig

jaar begonnen met het herstel van het voormalige stadhuis, sindsdien *Het Spaansche Huis* geheten. Tijdens de restauratie werden drie gevelstenen geplaatst die de herinnering aan de macabere gebeurtenis van 1572 levend moesten houden.

Twee gevelstenen van het Spaanse Huis (©Reinier Hilhorst)

Het gebouw kreeg een nieuwe bestemming als stadswaag. Rutger Gerbrantsz heeft op zijn oude dag de werkzaamheden van nabij kunnen gadeslaan. Hij woonde namelijk in dezelfde straat, de *Gasthuys Straet*. Het onderzoek naar de exacte locatie van zijn huis

Grote Kerk met zicht op het Noordertransept waar zich het graf van Rutger en Bye bevindt (©Reinier Hilhorst)

is overigens nog in volle gang. Over zijn leeftijd hebben we meer inzicht verkregen. In het Burgerboek onder het jaar 1618 staat bij zijn naam een extra toevoeging namelijk *boven de 70 jaren ende impotent*. Met andere woorden: Hij was bejaard, stram en versleten. Hij moet dus, zoals eerder gememoreerd, omstreeks 1545 geboren zijn. Na 1618 lijkt hij niet meer op het adres Gasthuisstraat te wonen. Bij een paar leeftijdgenoten vermeldt het Burgerboek dat zij zijn opgenomen in het proveniershuis²⁶. Bij Rutger ontbreekt een dergelijke aantekening. Hoe en waar hij de laatste jaren van zijn leven heeft gesleten weten we niet. Bye zijn vrouw stierf in 1622 en ging hem voor. Met zijn overlijden in 1624 was de cirkel rond.

In het volgende tevens laatste deel staan de kinderen van Rutger Gerbrantsz en Bye Martensdr centraal.

Noten

- 1 Het Utrechts Archief [HUA], Archief Sint-Paulusabdij, Toegang 85-1 Inv. 33 [Pau 33] fo 72 en 149.
  - 2 Pau 34 fo 483v-485r.
  - 3 Op 9 december 1559 heeft hij op dezelfde wijze een akte bekrachtigd. Zie: E. Heupers, *De Gilden van Soest*, 1961. p.21.
  - 4 HUA, Verzameling Van Attevelt, Toegang 324 Inv.nr. 35.
  - 5 Wapenboek Bartholomeusgasthuis te Utrecht, fo 40 en 48.
  - 6 HUA, Sint Barbara- en Sint Laurensghasthuis te Utrecht, broederschap, Toegang 709-10 Inv.nr. 1552, Charter.
  - 7 Stads- en Streekarchief voor Naarden e.o., SSAN080, VES 308, Afschrift van de Brief van Theodorus Thessen, 1596.
  - 8 HUA, Verzamelde stukken Oud-Katholieke Kerk Nederland, Toegang 88 Inv.nr. 665, Brieven van Dirk Cornelisz en Claas Berendsz te Naarden aan Jan Petersz en vrienden te Monnickendam, d.d. 12 en 15 december 1573.
  - 9 Hij behoorde tot de zestig burgers die het bloedbad hebben overleefd. Voor veel geld heeft hij zijn leven weten vrij te kopen en is met vrouw en kinderen naar Hoorn gevlucht. Maar ca 1578 is hij teruggekeerd in Naarden.
  - 10 Pau 35 fo 130r / p.180 en Pau 234, charter anno 1583.
  - 11 Een Henrick Claesz Botter komt al in de *Koptienden* van Naarden van 1566 voor.
  - 12 Op 4 maart 1579 nemen de Staten van Holland de beslissing tot wederopbouw van de vestingwerken.
  - 13 Pau 234, Charter.
  - 14 Gemeentearchief Soest, Dorpsgerechten Soest 1901, 20-01-1599.
  - 15 Voor meer informatie over Rutger Gerbrantsz en zijn familie in Soest verwijs ik naar de Notariële Archieven van Amersfoort en Utrecht en de Rechterlijke archieven van Soest.
  - 16 OAN 3064 Oud-rechterlijke archieven (1584-1601), passim.
  - 17 OAN 48, Burgerboek (1597-1639) waarin per jaar de adressen van de poorters zijn bijgehouden en de namen van nieuwe burgers, de novitien, zijn geregistreerd.
  - 18 Noord-Hollands Archief, Toegang 117, Koptienden 1502-1838.
  - 19 SSAN031.02, OAN zonder Inventarisnummer, Register van Schepenen, oktober 1585- februari 1587.
H. Schaftenaar, *Schepenboek uit het Leicestertijdperk*, De Omroeper 2007, nr 2 jrg 20.
  - 20 HUA, Domkapittel, Toegang 216 Inv.nr. 1927: Bezwaarschrift 18 augustus 1607.
  - 21 H. Schaftenaar, *Sightseeing met de varende rechter* in: De Omroeper 2007-2, pp.41-54.
  - 22 Domkapittel, Inv. 1927, passim.
  - 23 H. Schaftenaar, *Vier eeuwen Stadhuis te Naarden* in: De Omroeper 2001-3, pp.81-88.
  - 24 OAN 45.1, *Register houdende naamlijsten van schouten, burgemeesters en schepenen, met aantekeningen*, 1512-1752.
  - 25 OAN 29.1, Beschrijving brand 1615 in: *Register met naamlijsten van schouten etc.*
  - 26 Een liefdadigheidsinstelling waar men tegen betaling huisvesting en verzorging kreeg.
-

De familie Ha(a)ge(n)

Jan de Mos m.m.v. Peter Beijer en Henk Hagen

Deel 2

In van Zoys tot Soest 33-2 is verslag gedaan van het trieste lot van Gijs Gijsbertse Hagen, alias de Spin. In dit tweede deel wordt uitgebreider stil gestaan bij de familie Ha(a)ge(n).

Oudste generaties

De oudste traceerbare voorouders zijn Ghijsbert Aertsz (Arisz) en Willemtje (Wulphgen) Jans, beiden geboren ca. 1635. Zij trouwden op 3 december 1658 te Vuursche. Hun zoon Rijk Gijsberse de Spin (1665) trouwde rond 1699, vermoedelijk in Den Dolder, met Neeltie Aerts (Artz) afkomstig uit Den Dolder, toen een gehucht van niet meer dan 10 huizen. Zij kregen negen kinderen. Neeltje was niet katholiek, en mogelijk Rijk ook niet (zijn vader trouwde in de Vuursche wat een gereformeerde gemeente was), maar laten hun kinderen wel katholiek dopen te Soest. Van twee daarvan is de verdere stamreeks bekend. We volgen die van de oudste zoon Gijsbert Rijksen (Haagen). De tak van de tweede zoon Jan Rijkse de Spin komt uit bij de Soester familie Hagen, waarvan Henk Hagen deel uitmaakt.

Gijsbert Rijkse (ca. 1700 Den Dolder) trouwt op 9 februari 1727 te Soest met Metje Janse Kok (ca. 1700), dochter van Jan Jansz Kok (Cock) en Antje Gerritse van 't Klooster, ook al bekende Soester namen. De oudste zoon Rijk Gijsbertsz Ha(a)gen (ca. 1732-1807 Soest), trouwt op 19 augustus 1758 met Maria (Marritje) Woutersen Natter(t) (1735-1800 Soest), dochter van Wouter Aertsz Natter en Neeltje Gijsbertse Koelen, ook afkomstig uit Soest. Van dit gezin weten we meer; Rijk Gijsbertsz was schaapherder, zij kregen 15 kinderen en waren arm (zie Soest in de 17-18^e eeuw blz. 177). Hij komt voor in het tweede armenboek van Soest over de periode 1741-1780. Daaruit blijkt dat het gezin op verschillende manieren werd ondersteund. De huur werd betaald, eerst voor een huis aan de Teut (buurtje aan de Korte Melmweg), daarna voor een kamer (!) bij Leonard de Heer op de Grote Melm. Als laatste woonde Rijk in een huis aan het Lang End (nu Burg. Grothestraat), dat zonder kosten door armen werd bewoond. Na 1771, hij was toen 36 jaar met al 10 kinderen, ontving hij wekelijks een geldbedrag om zijn gezin te kunnen onderhouden. Uit de armenkas werd ook geregeld brood betaald, geleverd door de bakkers Van Rhijn, Schouten en Schimmel. In de periode 1774-1775 kreeg hij ook een vergoeding voor gekleurd linnen voor de kleertjes van zijn vele kinderen. Armoede troef dus in die tijd.

Grote Melm

Dan volgen we het spoor van deze stamreeks verder van de middelste zoon Gijsbert (Gijs) Rijksen Hagen (1767-1853). Deze Gijs trouwt driemaal. De eerste keer op 4 november 1792 te Eemnes met Gijsbertje Willemse Snoe(c)k (1759-1818), dochter van Willem Martensz Snoeck en Maria Jacobs, beiden uit Eemnes. Dit gezin was minder kinderrijk, slechts vier kinderen. Gijs was daghuurder en werkmán. Na het overlijden van zijn vrouw hertrouwt hij op 7 januari 1819 te Eemnes met Hendrika van den Akker (1777-1822), dochter van Dirk Jansen van den Akker en Antje Willemsen Burggraaf, beiden oorspronkelijk afkomstig uit Baarn. Uit dit tweede huwelijk geen kinderen. In hetzelfde jaar van het overlijden van zijn tweede vrouw trouwt hij te Eemnes met Maria van of de Gulker (1761-1846), dochter van Gerrit van of de Gulker en Dirkje (Al)le) blas, en zij was al vier keer eerder gehuwd geweest.

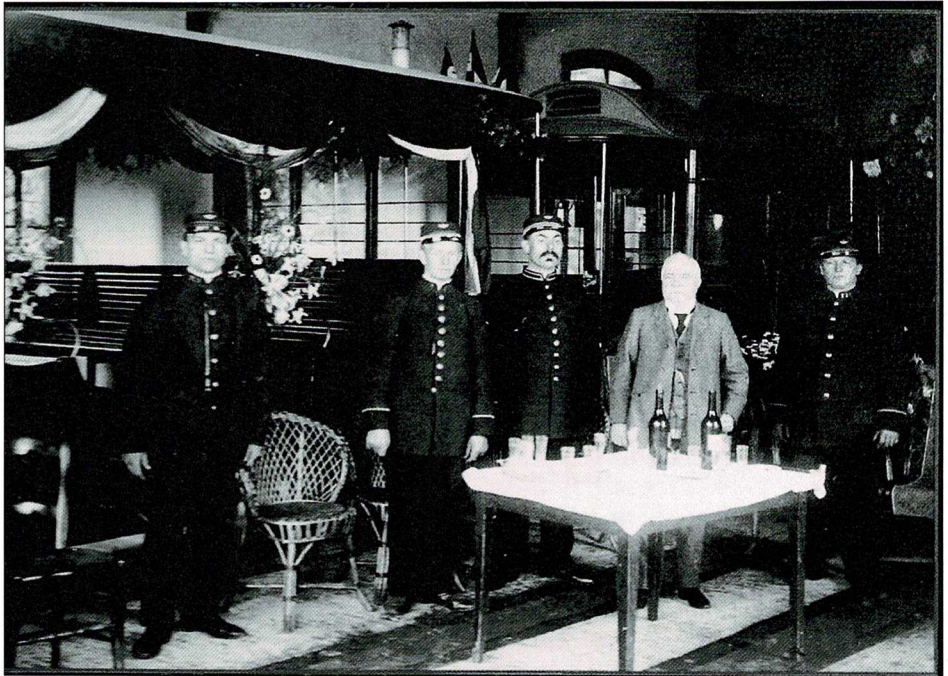
We volgen nu niet de stamreeks bij de oudste zoon Rijk Gijsbertse Hagen, maar de derde zoon Peter Gijsbertse (1797-1871), waarvan de achternaam wisselend wordt geschreven Ha(a)ge(n). Peter trouwt op 16 april 1837 te Soest met Alida Willemse Pelt (Soest 1806-1876), dochter van Willem Gerritsz Pelt (Eemnes) en Cornelia Thoone Kok (Soest). Peter was net als zijn vader daghuurder en woonde aan de Brinkweg B67. Uit dit huwelijk ook vier kinderen.

Ook nu volgen we de stamreeks niet van de oudste zoon Gijsbertus Hagen, maar de tweede zoon Willem Hagen (Haage) (1839-1903). Ondanks de invoering van de Burgerlijke Stand werd zijn naam nog wisselend geschreven. Waarschijnlijk beheersten de aangevers de schrijfkunst niet volledig, of de ambtenaren, of misschien zelfs beiden. Willem

trouwde op 22 juni 1867 te Soest met Maria Sukel (1846-1918), dochter van Gijsbertus Cornelisse Sukel en Gijsberta Kok, beiden ook uit Soest. De naam Gijsbertus komt zo wel erg veel voor in de familie. Willem was boerenknecht, niet bekend is waar hij is gaan wonen. Uit dit huwelijk zijn negen kinderen geboren.

Gijsbertus Haage

We vervolgen en eindigen de stamreeks met de jongste zoon Gijsbertus Haage (1881-1971). In alle opzichten een kleurrijk persoon. Hij trad drie keer in het huwelijk en zorgde voor veel nakomelingen. De eerste keer trouwde hij op 5 augustus 1904 met Hendrica van Nimwegen (Soest 1884-1918), buiten echt geboren als dochter van Jacobus van Nimwegen (Leusden) en Hendrica van Velzen (Soest). Uit dit huwelijk tien kinderen. Gijsbertus was bestuurder van de paardentram.

foto ter gelegenheid van het 40-jarig huwelijksjubileum van A.G. Wilkens, directeur van de N.V. Soester Paardentramweg. Hij hield receptie met zijn personeel in de tramremise op 6 juni 1911. Wilkens was lid van de Soester gemeenteraad van 1907 tot zijn overlijden in 1912. Gijsbertus vermoedelijk tweede van links [het is opmerkelijk dat bij een huwelijksjubileum de echtgenote niet afgebeeld is red.]. Bron: "100 jaar Soest en Soesterberg in woord en beeld"

Later was Gijsbertus als (hulp)opzichter werkzaam in dienst van de gemeente. Kort na het overlijden van zijn eerste vrouw trouwde hij op 27 november 1918 te Soest met Cor-

nelia Hamstra (Utrecht 1884-1931), dochter van Jacobus Willem Hamstra en Cornelia Johanna Prins, beiden afkomstig uit Breda. Uit dit huwelijk nog eens 5 kinderen. In de korte tijd tussen het overlijden van zijn eerste vrouw en het huwelijk met zijn tweede vrouw woonde er drie maanden een weduwe uit Enschede met haar zoon bij Gijsbertus in als 'houdhoudster'. Ook zijn tweede vrouw overleed relatief jong. Op 15 februari 1933 trad hij in Hilversum voor de derde keer in het huwelijk, deze keer met Bonna Makkes (Bunschoten 1890), dochter van Makke Makkes (Nes Ameland) en Bonna Brouwer (Martenshoek). Gijsbertus verhuisde regelmatig. Hij woonde achtereenvolgens op de Nieuwe Weg, Kerkstraat, Veldweg 1 (zie foto) en Molenweg 8, 10 en 12. In mei 1943 vierde Gijsbertus Haage zijn 25-jarige jubileum bij de Dienst Gemeentewerken.

Woning Veldweg 1 (R) met bijbehorend bedrijfspand (L), beide panden, gebouwd in 1917, zijn in 1974 geheel "verbaksteend"

Bron: GAS, fotonummer 3200.0028

Karel I uit het Gooi

Bonna Makkes had voor haar huwelijk met Gijsbertus Haage een relatie met Gerrit Hendrik Antonius Simon (1880-1956), die in het gehele Gooi bekend stond onder de naam Karel I: de man in de 17^e eeuwse Oudhollandse klederdracht. Voordat zij hun 'joyeuze entree' maakten in Laren bewoonden zij in een huisje in Blaricum nabij de Meent. Simon had dit gehuurd maar weigerde huur te betalen met als motivatie dat ieder mens recht

heeft op een huis, en als je er eenmaal inzit moet de eigenaar je er maar weer uit zien te krijgen. Zij woonden daarna met een zoon in een oude 'Bokkenstal' in Laren, die zij gekraakt hadden en allerlei daar opgeslagen spullen eigen gemaakt. Eerst werd het door de eigenaar, de heer Van Schoonhoven van Beurden, gedoogd, tot dat het te gek werd en in maart 1925 besloot tot ontruiming. Dat lukte pas na een handgemeen met de politie. Desondanks keerde hij weer terug naar 'zijn huis', werd opnieuw uitgezet en werd het dak van de Bokkenstal te gesloopt om herhaling te voorkomen. Ze leefden voornamelijk van de bijstand en hielden er een veel besproken leefstijl op na. Het gezin verhuisde naar een gemeentelijke noodwoning aan de Mees 1 in Laren. In augustus 1926 werd Bonna door haar buurman aangeklaagd omdat ze zijn boontjes had gestolen om in te maken. Ondanks de lage huur en de vele aanmaningen betaalden zij ook deze keer geen huur. In de Gooi- en Eemlander van 22 december 1927 wordt uitvoerig verslag gedaan van het proces van huisuitzetting. Dat werd eerst uitgesteld omdat de heer Simon (Karel I) een motorongeluk kreeg. Daarna werd het uitgesteld omdat Bonna verklaarde ongesteld (d.w.z. ziek) te zijn en het bed moest houden. Een geraadpleegde arts weersprak dat waarna onder veel belangstelling tot ontruiming werd overgegaan. De inboedel werd tussen sneeuw en ijs aan de straat gezet, bewaakt door de eigenares. Simon vertrok naar Amsterdam om bij zijn rechtskundig raadsman advies in te winnen. (Het wordt niet vermeld, maar gezien zijn leefstijl zou hij daar ook zijn vertier gezocht kunnen hebben). Moeder en kind kregen de eerste winternacht onderdak bij de bureu. De gemeente bood hen daarna nachtverblijf aan, maar voor Karel I was geen plaats. In maart 1928 besloot het gezin te verkassen van Mees 1 in Laren naar Zandgaten 118 te Assen. Maar Bonna kwam terug naar het Gooi om kort daarna in 1933 met Gijsbertus Haage in het huwelijk te treden. Uit dit huwelijk ook nog een dochter (1937) en daarna een scheiding en alimentatieverplichtingen.

Tenslotte

Waar de naam van Haage vandaan komt is niet helemaal duidelijk. Het is in ieder geval een geografische aanduiding. Als we kijken naar de uitleg van de naam 's-Gravenhage wordt meer duidelijk. Vanouds werd de plaats Die Haghe of Den Hag(h)e genoemd. Vanaf het begin van de 17e eeuw gebruikte het stadsbestuur officieel de naam 's-Gravenhage, die deftiger klinkt en een samentrekking is van 'des Graven ha(a)ge' (waarschijnlijk werd het toen al opgevat als de Haag (= het bos) van de Graaf van Holland). De eerste leden van de tak Ha(a)ge(n) waren arm, schaapherders, woonden waarschijnlijk in een plaggenhut in de bossen van Vuursche en Den Dolder. Dus dat zou wel een logische verklaring voor de naam kunnen zijn.

De familie Haage wordt in een volgende generatie door huwelijk verbonden met de familie Beijer. Ook een bekende Soester familie. Waar die vandaan kwam valt te lezen in het derde en laatste deel van dit familie-epos.

Aanwinsten voor de geschiedschrijving van Soest en Soesterberg (2)

Ton Hartman

De historische vereniging Soest / Soesterberg verkrijgt verschillende documenten. In deze rubriek, die zeker niet volledig is, worden sommige giften wat nader beschreven.

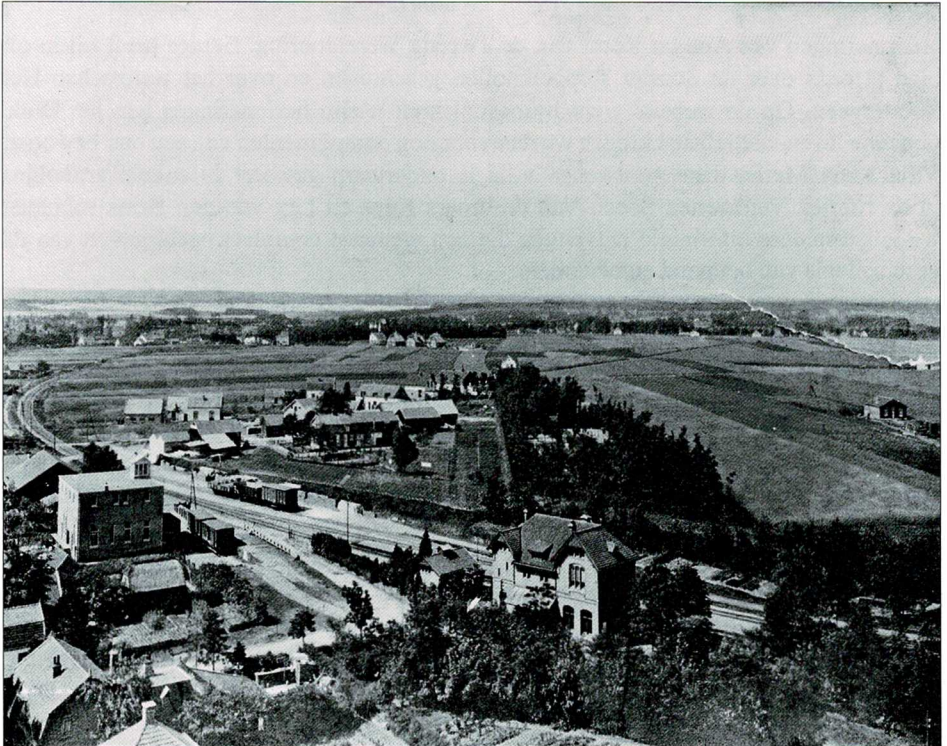

Foto van het emplacement Soest

Een prachtige vogelvluchtfoto gemaakt van de toren van de Oude Kerk met een panorama uitzicht over de Zuidereng. Op de website www.verdwenensoest.nl wordt deze foto als achtergrond in de kop gebruikt. Op de achterzijde wordt vermeld dat de foto is gemaakt door Louis. H. M. Hartogh Heys. Deze had een “*Elect. Fotog. Vergrootingsinrichting*” aan de Kerkstraat 5 in Soest. Prominent in beeld natuurlijk het gebouw van het station

Soest. Links daarvan, en niet minder prominent, het gebouw van de ‘maalderij’. Van het kubusachtige gebouw zal de verf amper droog geweest zijn want de gezamenlijke veehouders van Soest hadden in 1916 besloten om samen te werken. Het uiterlijk van het gebouw is ingrijpend gewijzigd door uitbreidingen en aanbouwen maar het laadbordes is nog steeds herkenbaar.

Verhalen geschreven door Jan Nijhof, geboren 1935. Zijn ouders zijn de laatste bewoners geweest van de molenaarswoning behorende bij de Windhond. Ook een verhaal over een stukje akkerland aan de Engherbergersteeg. Verder worden wat paragrafen besteed aan de familie Kinderdijk.

Herinneringen van Antoon Roest aan de Tweede Wereldoorlog. Eerder heeft hij in dit blad al eens over de Soester stoppelknollen geschreven en over het waterschap Het Soesterveen. Op de website www.hvsoest.nl kunt u zijn herinneringen aan het Oude Grachtje lezen, onderlaats kregen we daarvoor nog complimenten van een oud bewoner. Villa Anna Marie, deze verdwenen villa is onderwerp geweest in enkele artikeltjes in de rubriek Verdwenen Soest. Van de broers Kees en Lex van den Brink mochten we uitgebreidere informatie ontvangen die een welhaast compleet beeld geven van de geschiedenis van het pand en bewoners.

10 Mei 1945, bij de ontwapening van de Duitsers heeft zich een tragedie afgespeeld die nauwelijks meer bekend is. Op de weilanden tussen de Biltseweg en de Koninginnelaan, waar nu de Jachthuislaan gelegen is, vond de inzameling van wapens en explosieven plaats. Dit terrein hoorde tot ca. 2000 bij de gemeente Baarn. Op die tiende mei 1945 vond er op een gegeven moment een explosie plaats, waarbij ten minste 13 Britse en 5 Duitse militairen om het leven kwamen. Wie nog aanvullende informatie heeft kan dat bij de redactie kwijt.

Jan Schwitzner, een begrip in de regio, maar wel voornamelijk bij de vrouwelijke helft van de bevolking. Schwitzner – op vele manieren geschreven – was en is een handel in meubelen in de Krommestraat van Amersfoort. Vroeger werd de wijde omgeving bezocht om de handel aan de vrouw te brengen. Ook in Soest. De familie Lunter heeft diverse distributiebescheiden uit de Tweede Wereldoorlog en vlak daarna betreffende Soester adressen beschikbaar gesteld.

De zuilen uit de raadszaal van het oude gemeentehuis, die nu in de raadszaal in Museum Oud Soest staan, blijken in 1893 al tweedehands geweest te zijn, dankzij spuurwerk van Jean Meerts en Ad Neijs is er meer bekend geworden.

Openbare Bibliotheek van Soest, mevrouw R. Luiks heeft een manuscript geschreven over de geschiedenis, mede aan de hand van gesprekken met wijlen Juul van den Poll.

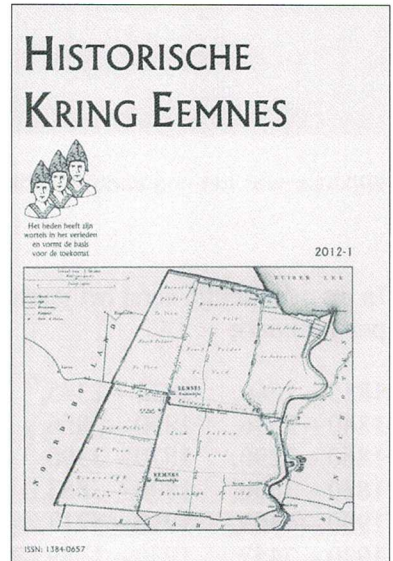
Uit de bladen (3)

Ton Hartman

De Historische vereniging Soest / Soesterberg heeft met verschillende andere historische kringen en organisaties in de regio een ruilabonnement van hun ledenblad. Soms komen daarin Soest of (oud) Soesders tevoorschijn. De artikelen worden in deze rubriek alleen even belicht. Voor inzage van de oorspronkelijke verhalen bent u welkom op de 2de donderdag avond van de maand in Museum Oud Soest.

Historische Kring Eemnes

In het eerste nummer van 2013 van hun gelijknamige blad besteed Jaap Groeneveld aandacht aan de bevolkingsaantallen van Eemnes in de 19de en begin 20ste eeuw. Hij vergelijkt deze aantallen met de inwonersaantallen van Baarn en Soest. Opmerkelijk is dat de uitgangspositie in 1815 ongeveer gelijk is. Drie boerendorpen met ook qua geloof een gemengde samenstelling. De inwonertallen waren voor Eemnes, Baarn en Soest respectievelijk 1170, 1191 en 1560. Vanaf die tijd gingen Baarn en Soest in bevolking groeien, rond 1860 was het inwonertal verdubbeld. In Eemnes werd deze verdubbeling pas bereikt in 1947! Baarn kreeg rond 1880 een bevolkingsgroei-spurt, wat wordt toegeschreven aan de aanleg van de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort rond 1874. Tot 1930 was het de grootste plaats van deze drie, daarna was die eer weer voor Soest. Ergens in de jaren dertig van de 20ste eeuw is ten opzichte van 1815 het inwonertal van Soest vertienvoudigd. Zou dit veroorzaakt zijn door infrastructurele werken zoals de lokaalspoorweg Baarn-Utrecht of zijn er andere aanwijsbare redenen? Voor de toekomstige publicatie “Soest en Soesterberg in de 19de eeuw” geven we de inwonertallen even weer met dank aan Wendy van der Torre van het Landschap Erfgoed Utrecht voor het opzoeken en dhr. Groeneveld voor het publiceren.

Blijkbaar was het nog aantrekkelijk om als Eemnesser ondernemer

In dit overzichtje eerst het jaartal en daarna het aantal inwoners per 1 januari;

1815 – 1560,	1833 – 2345,
1840 – 2536,	1850 – 2856,
1860 – 3290,	1870 – 3390,
1880 – 3606,	1890 – 3883,
1900 – 4363,	1910 – 5213,
1920 – 7457,	1930 – 13893,
1947 – 21548.	

In vele publicaties over Soest wordt vaak geschreven dat Soest rond 1900 nog steeds een boerendorp was, dit behoeft toch enige nuancering. Indien de helft van de bevolking op een boerderij zou wonen en we een gezinsgrootte van 6 personen aanhouden zouden er 360 boerenbehuizingen gestaan moeten hebben!

De leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen.

Voor nadere informatie kunt U met de contactpersonen overleggen, te weten:

Werkgroep:

Genealogie : Wim Routers, routers@xmsnet.nl 035-6010169

Mondelinge geschiedenis : Wim de Kam, wpdekam@ziggo.nl 035-5880048

Contact Gemeentelijke Monumentencommissie : Frans Stokhof de Jong, stokhofdejong@planet.nl 035-6090833

Evenementen commissie : Hanneke Roskam hanneke@roskam.nu 035-6018750

Contact Museum Oud Soest: Cees Vos ceesjvos@casema.nl 035-6021008

De contributie per jaar : € 20,00 voor leden in Nederland
€ 25,00 voor leden in het buitenland
€ 35,00 voor het bedrijfsleven

Betaling contributie
op rekeningnummer **3599.02.235**

Betaling bijzondere evenementen
op rekeningnummer 3159.91.720

Losse nummers : Verkrijgbaar bij het redactieadres
Leden € 2,50
Niet leden € 5,00

Redactiecommissie : Piet van Elteren, Dick van Fulpen en Ton Hartman

Redactie-adres : Ton Hartman, Birkstraat 109, 3768 HD Soest 035-6025031
ton.hartman@telfort.nl

Website : www.hvsoest.nl

Layout : W. Routers en P. van Elteren

Omslag : W. Routers

Grafische verzorging : Drukkerij PRACTICUM Soest

Volgende editie verschijnt half September 2013 - (informatie bij de redactie)

Tekst en/of foto's voor deze uitgave gaarne inleveren voor 29 juni 2013

Foto achterzijde omslag: De Klaarwaterweg

PRACTICUM
www.practicum.nl